

De Nummerstempels, nummerstempels of puntstempels van Nederland

Samengesteld door Cees Janssen, Nederlandse Academie voor Filatelie

Inleiding

In 'Het Philatelistisch Maandblad' van augustus 1912 is het volgende artikel van de hand van de heer Joh. Sandow uit Amsterdam opgenomen: De nummerstempels

A. De nummerstempel (ook puntstempel of prikstempel genoemd) werd op 1 April 1869 ingevoerd. Bij Circ. no.747 van 16 Maart 1869 heeft namelijk de Minister van Financiën goedgevonden en verstaan te bepalen, hetgeen volgt: Voor de vernietiging van postzegels op brieven zal ten behoeve der postkantoren een nieuwe stempel worden ingevoerd en bijtijds aan de directeurs toegezonden. Die stempel vertoont en nummer in zeskantigen vorm door punten omgeven. Het nummer is voor elk Postkantoor verschillend, overeenkomstig de aanwijzing, die daaromtrent hierachter volgt. De nieuwe modelstempel biedt de volgende voordeelen aan:

1. bij onduidelijke afstempeling van den kantoor-dagteekeningstempel op gefrankeerde brieven, zal de nummerstempel in voorkomende gevallen kunnen te hulp komen, om het kantoor van afzending te bepalen;
2. het nummer van den stempel bemoeijelijkt bedriegelijke praktijken, om een overgestempeld postzegel voor eene tweede maal te gebruiken;
3. de punten van den nieuwen stempel laten indrukken op den stempel na, die ook dan zichtbaar blijven, wanneer het al mogt gelukken den inkt door chemische middelen te doen verdwijnen.

De nieuwe vernietigingsstempel zal met zwarten inkt worden afgedrukt. Hij zal mede worden gebezigd tot vernietiging van postzegels, vertegenwoordigende het vaste regt op overigens ongefrankeerde aangeteekende brieven.

Op de Postkantoren zal de nummerstempel als vernietigingsstempel, zoowel voor de brieven binnen 's lands verzonden wordende, als voor die naar het buitenland en de koloniën, gebruikt worden. Voor zooveel met buitenlandsche Postadministratiën omtrent dit punt anders was overeengekomen, is hare bewilliging, omtrent de nieuwe wijze van stempelen bovenbedoeld, aangevraagd en verkregen geworden.

Ook voor de vernietiging der postzegels op monsters kan de nummerstempel worden gebezigd.

Bij het bezigen van den nummerstempel tot vernietiging van postzegels moet echter in elk geval de kantoor-dagteekeningstempel tevens op brief of monster worden afgedrukt.

B. Aanwijzing van het nummer van den vernietigingsstempel voor de verschillende Postkantoren:

1. Alkmaar.	28. Dokkum.
2. Almelo.	29. Dordrecht.
3. Alphen.	30. Dragten.
4. Amersfoort.	31. Driebergen.
5. Amsterdam.	32. Edam.
6. Apeldoorn.	33. Eindhoven.
7. Appingedam.	34. Elburg.
8. Arnhem.	35. Enkhuisen.
9. Assen.	36. Enschede.
10. Bergen-op-Zoom.	37. Franeker.
11. Beverwijk.	38. Geertruidenberg.
12. Bolsward.	39. Goes.
13. Bommel.	40. Goor.
14. Boxmeer.	41. Gorinchem.
15. Boxtel.	42. Gouda.
16. Breda	43. Grave.
17. Breskens.	44. 's-Gravenhage.
18. Brielle.	45. Groningen.
19. Brummen.	46. Haarlem.
20. Ctilenborg.	47. Haarlemmermeer.
21. Delfshaven.	48. Harderwijk.
22. Delft.	49. Harlingen.
23. Delfzijl.	50. Hattem.
24. Deventer.	51. Heerenveen.
25. Dirksland.	52. Heerlen.
26. Doesburgh.	53. Helder (Den).
27. Doetinchem.	54. Hellevoetsluis.

55. Helmond.	99. Sneek.
56. Hengelo.	100. Steenbergen.
57. 's-Hertogenbosch.	101. Steenwijk.
58. Heusden.	102. Terborgh.
59. Hilversum.	103. Texel.
60. Hoogeveen.	104. Tholen.
61. Hoogezand.	105. Tiel.
62. Hoorn.	106. Tilburg.
63. Hulst.	107. Utrecht.
64. Kampen.	108. Vaals.
65. Koevorden.	109. Veendam.
66. Leerdam.	110. Veenendaal.
67. Leeuwarden.	111. Veghel.
68. Leiden.	112. Velp.
69. Lemmer (De).	113. Venlo.
70. Loenen.	114. Vianen.
71. Maarssen.	115. Vlaardingen.
72. Maassluis.	116. Vlissingen.
73. Maastricht.	117. Waalwijk.
74. Medemblik.	118. Wageningen.
75. Meppel.	119. Weert.
76. Middelburg.	120. Weesp.
77. Monnikendam.	121. Willemstad.
78. Naarden.	122. Winschoten.
79. Neuzen (Ter).	123. Winterswijk.
80. Noordwijk.	124. Woerden.
81. Nijkerk.	125. Wormerveer.
82. Nijmegen.	126. Woudrichem.
83. Oldenzaal.	127. Wijk bij Duurstede.
84. Onderdendam.	128. Zaandam.
85. Oosterhout.	129. Zeist.
86. Oud-Beijerland	130. Zevenaar.
87. Oudenbosch.	131. Zevenbergen.
88. Oudewater .	132. Zierikzee.
89. Purmerend.	133. Zutphen.
90. Roermond.	134. Zwartsluis.
91. Rotterdam.	135. Zwolle.
92. Rozendaal.	136. Spoorwegpostkantoor
93. Sas van Gend.	Amsterdam-Emmerik.
94. Schagen.	137. Spoorwegpostkantoor
95. Schiedam.	Arnhem-Bentheim.
96. Schoonhoven.	138. Spoorwegpostkantoor
97. Sittard.	Moerdijk-Antwerpen.
98. Sluis.	

- C.** De meeste stempels hebben 26 punten; de stempels 1 tot en met 9 hebben aan weerszijden van het cijfer een punt meer; dus tezamen 28 punten; de stempel 99 heeft, ter onderscheiding met 66, aan de onderzijde een punt tusschen de cijfers 99, hij heeft dus 27 punten. (Schreuders).
- D.** Bij de ingebruikstelling van den nummerstempel werden de kantoren in alphabetische volgorde voorzien: Alkmaar no. 1 tot Zwolle no.135, terwijl 136, 137 en 138 aan de drie toen bestaande spoorwegpostkantoren werden verstrekt. Het kantoor Oisterwijk, dat op 1 Mei 1869 geopend werd, ontving evenwel het nummer 151; eerst op 1 April 1891 werd no.139 aan Asten gegeven en de opengebleven ruimte werd op 1 Februari door no.150 Valkenswaard geheel aangevuld. Op de lijst bleef de kantoornaam achter no.147 oningevuld. Uit de kantoorbescheiden blijkt niet door welk kantoor een stempel met dit nummer gebruikt is. (Nederlandsch Tijdschrift voor Postzegelkunde, XI. Jaargang, no.11, Juli 1895).
- E.** Het nummer 147 behoorde aan het Kamp bij Laren.
- F.** Bij zijne indienststelling op 1 April 1869 werd de nummerstempel uitgereikt aan de bovengenoemde 138 postkantoren; bij zijne afschaffing op 15 Juni 1893, na dus 24 jaren in werking te zijn geweest, werd hij op 259 postkantoren gebruikt.

G. De nummers 139-259 werden op de verschillende postkantoren, na den datum hunner oprichting, als volgt verdeeld:

139. Asten.	1891.	195. Gemert.	1879.
140. Laren.	1891.	196. Gennep.	1879.
141. Spoorwegpostkantoor no.3 (te Zwolle).	1891.	197. Dongen.	1879.
142. Abcoude.	1891.	198. Olst.	1879.
143. Montfoort.	1891.	199. Alblasserdam.	1879.
144. Bruinisse.	1892.	200. Katwijk-aan-Zee.	1880.
145. Egmond-aan-Zee.	1892.	201. Winkel.	1880.
146. Lichtenvoorde.	1892.	202. Meerssen.	1880.
147. Kamp van Laren.	1892.	203. Epe.	1880.
148. Bergum.	1892.	204. Wildervank.	1880.
149. Haaksbergen.	1892.	205. IJsselstein.	1880.
150. Valkenswaard.	1893.	206. Nijverdal.	1881.
151. Oisterwijk.	1869.	207. IJzendijke.	1881.
152- Scheveningen (tijdel.)	1869.	208. Ootmarsurn.	1881.
153. Oss.	1869.	209. Zandvoort (tijdelijk).	1881.
154. Bodegraven.	1870.	210. Overveen.	1881.
155. Kamp bij.de Bilt. Kamp Wiess.veld	1870 (?).	211. Warmond.	1881.
156. Zwijndrecht.	1871.	212. St. Oedenrode.	1881.
157. Boskoop.	1871.	213. Ommen.	1881.
158. Rijk (De).	1871.	214. Princenhage.	1882.
159. Kamp bij Millingen	1872.	215. Waspik.	1882.
160. Sliedrecht.	1872.	216. Vucht.	1882.
161. Rijssen.	1872.	217. Voorburg.	1882.
162. Voorschoten.	1873.	218. Valkenburg (L.).	1882.
163. Workum.	1873.	219. Renkum.	1882.
164. Makkum.	1874.	220. Groenloo.	1882.
165. Joure.	1874.	221. Lobit.	1882.
166. Ginneken.	1874.	222. Terschelling.	1882.
167. Druten.	1874.	223. Koog-Zaandijk	1882.
168. Rhenen.	1874.	224. Amerongen.	1882.
169- Sappemeer.	1874.	225. Aalten.	1882.
170. Kaatsheuvel.	1875.	226. Lekkerkerk.	1883.
171. Wijhe.	1875.	227. Doorn.	1883.
172. Barneveld.	1876.	228. Kuik.	1883.
173. Gorredijk.	1876.	229. Hardingsveld.	1883.
174. Delden.	1876.	230. Wassenaar.	1883.
175. Stadskanaal.	1876.	231- Ravestein.	1883.
176. Geldrop.	1877.	232. Winsum.	1883.
177. Baarn.	1877.	233. Grouw.	1884.
178. Klundert.	1877.	234. Vlijmen.	1884.
179. Oosterbeek.	1877.	235. Naaldwijk.	1884.
180. Blokzijl.	1877.	236. Breukelen.	1884.
181. Wolvega.	1878.	237. Hillegom.	1884.
182. 's-Gravesande.	1878.	238. Oorschot.	1884.
183. Mijdrecht.	1878.	239. Borne.	1884.
184. Oude Pekela.	1878.	240. Akkrum.	1885.
185. Balk.	1878.	241. De Bilt.	1885.
186. Dedemsvaart.	1878.	242. Bussum.	1885.
187. Elst (G.).	1878.	243. Velzen.	1885.
188. IJmuiden.	1878.	244. Uithuizen.	1885.
189. Smilde.	1878.	245. Huisen.	1885.
190. Lochem.	1878.	246. Borkeloo.	1885.
191. Scheemda.	1879.	247. Dieren.	1886.
192. Nieuwe Pekela.	1879.	248. Vreeswijk.	1886.
193. Venraij.	1879.	249. Gulpen.	1887.
194. Raamsdonk.	1879.	250. Ierseke.	1887.
		251. Sloterdijk.	1888.
		252. Kollum.	1888.

253. Raalte.	1889.	257. Middelharnis.	1890.
254. Heemstede.	1889.	258. Soest.	1893.
255. Ede.	1890.	259. Waddingsveen.	1893.
256. Eibergen.	1890.		

- H.** No.21 is voor Delfshaven tot 1886 in gebruik geweest en van 1891 af voor Emmen. No.25 is voor Dirksland tot 1890 in gebruik geweest en van 1891 af voor 's-Graveland.
- I.** De kantoren: no.147, Kamp bij Laren, no.155, Kamp bij de Bilt (Kamp Wiess.veld) en no.159, Kamp bij Milligen, waren gewoonlijk hulppostkantoren, maar werden tijdens het verblijf van troepen in de kampen tot postkantoren verheven, hebben dus den nummerstempel als postkantoren en niet als hulppostkantoren gebruikt.
Bijvoorbeeld: Circ. no.861 van 13 Augustus 1872, Art. 4: In de postdienst ten behoeve van het Kamp bij Milligen wordt dit jaar weder op dezelfde wijze als bij vroegere gelegenheid voorzien, namelijk:
1. door een tijdelijk Hulpkantoor, 't welk den 20sten Julij j.l. in werking is gekomen;
  2. van 16 Augustus tot en met 14 September door een tijdelijk Postkantoor;
  3. van 15 September tot aan de geheele ontruiming van het kamp door het tijdelijk Hulpkantoor.
- De vernietigingsstempel van het tijdelijk Postkantoor draagt het nummer 159.
- K.** De nummerstempel was dus uitsluitend in gebruik op Postkantoren en wel alleen als vernietigingsstempel der postzegels (frankeer- en portzegels) op brieven en monsters. Van 8 Januari 1876 af werd ook, ingevolge de bepaling in Circ. no.985 van 31 December 1875, Art. 7, het zegel der bij Koninklijk Besluit van den 21 sten December 1875 (Staatsblad no.249) ingevoerde gezegelde briefomslagen van 5 en 12½ cent, door het kantoor alwaar de brief ter post kwam, voorzien van den afdruk van den in Circ. no.747 voorgeschreven vernietigingsstempel (d. w. z. den nummerstempel).
- L.** Ook de bij Koninklijk Besluit van 3 Augustus 1888 (Staatsblad no.101) met ingang van 15 October 1888 ingevoerde postbladen van 5 cent zijn met den nummerstempel vernietigd geworden.
- M.** In Art. 105 der Voorschriften betreffende de uitvoering der Wet van 15 April 1891 (Staatsblad no.87) tot regeling der Brievenposterij, en van het daarmee in verband staande Koninklijk Besluit van 11 Februari 1892 (Staatsblad no.42), heeft de Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid bepaald (Circ. no.5 van den 1sten Maart 1892, Litt. K.):
De zegels en de zegelafdrukken op de postbladen, gezegelde omslagen en postbewijzen worden onbruikbaar gemaakt op de postkantoren door den nummerstempel.
Die op de briefkaarten, de gedrukte stukken, de monsters, de adreskaarten, enz. worden echter door middel van den dagtekeningstempel onbruikbaar gemaakt.
De overstempeling geschiedt in dier voege, dat minstens de halve oppervlakte van het zegel of van de zegels door den stempelafdruk getroffen worde en het stempelnummer of de naam van het kantoor van afzending goed leesbaar zij.
- N.** Bij Circ. no. 17 van 3 Juni 1893, no.1732, heeft de Directeur Generaal der Posterijen en Telegraphie bepaald:
Met ingang van 15 Juni a.s. wordt de nummerstempel, tot onbruikbaarmaking der postzegels op de brieven, afgeschafte en behoort de stempeling der port- en frankeerzegels op alle stukken zonder onderscheid te geschieden door middel van den dagtekeningstempel.
- O.** Aangezien de nummerstempel alleen als vernietigingsstempel voor de postzegels diende, moest elke brief ook nog van den dagtekeningstempel worden voorzien, en wel:
1. van 1 April 1869 tot 1877, en gedeeltelijk later, van den datumstempel met 2 letters (in rood, van 1870 of in zwart);
  2. van 1869 tot ± 1876 ook op enkele postkantoren van den kleinen rondstempel met takje (in zwart);
  3. van 1877 tot en met 14 juni 1893 van den kleinen rondstempel met 18 tijdvakken (in zwart);
- P.** Ook bijkantoren vernietigden met den nummerstempel;
zij hadden hetzelfde nummer als het postkantoor.
Tot Juni 1893 waren de volgende bijkantoren opgericht :
1853. Amsterdam: Beurs.	1879. Amsterdam: Haarlemmerdijk (verplaatst naar Westerdok).
1872. 's-Gravenhage: Parkstraat.	1879. Amsterdam: P. C. Hoofdstraat.
1873. Amsterdam: Spiegelstraat.	1879. Arnhem: Driekoningendwarsstraat.
1874. Amsterdam: Amstel.	1880. Arnhem: Spoorwegstation.
1875. Amsterdam: Haarlemmerdijk.	1889. Amsterdam: Prins Hendrikkade.
1875. Scheveningen: Badhuis.	1880. 's-Gravenhage: Balistraat.
1876. Apeldoorn: Het Loo.	1880. 's-Gravenhage: Bilderdijkstraat.

1881. Rotterdam: Goudsche Singel.
 1881. Rotterdam: Kruiskade.
 1881. 's-Gravenhage: Boekhorststraat.
 1882. Amsterdam: Commeliusstraat.
 1882. Rotterdam: Veerkade.
 1882. Amsterdam: Amsteldijk (vroeger hulppostkantoor).
 1882. Rotterdam: Kralingen (vroeger hulppostkantoor).
 1883. Overveen: Bloemendaal.
 1883. Amsterdam: Amstelstraat (vroeger Amstel).
 1883. Amsterdam: Overtoom.
 1883. Rotterdam: Tulpstraat.
 1884. Amsterdam: Houtmankade.
 1886. Rotterdam: Delfshaven (vroeger postkantoor).

1886. Amsterdam: Handelskade.
 1886. Soest. Soestdijk.
 1887. 's-Gravenhage: Van Galenstraat (vroeger Bilderdijkstraat).
 1887. Amsterdam: Nieuwe Veemarkt.
 1888. 's-Gravenhage: Fluweelen Burgwal.
 1888. Rotterdam: Takstraat (vroeger Tulpstraat).
 1889. Amsterdam: Centraalstation (vroeger Westerdok).
 1890. Amsterdam: Van der Helststraat.
 1890. Utrecht: Catharijnekade.
 1891. Maastricht: Wijk.
 1891. Utrecht: Twijnstraat.
 1891. Utrecht: Weistraat.
 1892. Amsterdam : , Potgieterstraat.
 1892. Tilburg: Goirke.

In het geheel dus 41 verschillende bijkantoren.

Q. Evenzoo vernietigden de kantoren op spoorwegstations (bijv. Arnhem-station, Utrecht-station, Zwolle-station, enz.) met den nummerstempel; het nummer was hetzelfde als dat van het postkantoor (b.v. Arnhem, Utrecht, Zwolle).

R. Briefkaarten moesten, volgens voorschrift, van den dagteekeningstempel worden voorzien en niet van den nummerstempel. Maar door vergissing of om andere redenen vinden wij ook briefkaarten, die met den nummerstempel vernietigd zijn geworden. O.a. zijn zulke afstempelingen op briefkaarten bekend van:

No.4. Amersfoort.
 No 5. Amsterdam.
 No 16. Breda.
 No 20. Culemborg.
 No 34. Elburg.
 No 44. 's-Gravenhage.
 No 45. Groningen.
 No 46. Haarlem.
 No 51. Heerenveen.
 No 57. 's-Hertogenbosch.
 No 62. Hoorn.
 No 67. Leeuwarden.
 No 69. De Lemmer.
 No.82. Nijmegen.
 No 87. Oudenbosch.
 No 91. Rotterdam.
 No 99. Sneek.
 No 112. Velp.
 No 118. Wageningen.
 No 120. Weesp.
 No 130. Zevenaar.
 No 136. Spoorwegpostkantoor no. 1.
 No 137. Spoorwegpostkantoor no. 4.
 No 138. Spoorwegpostkantoor no. 2.
 No 153. Oss.

S. Wij verzamelen dus den nummerstempel als volgt:

I. Op brieven met postzegels (van 1869 tot 1893).

A. *Op ongefrankeerde aangeteekende brieven.*

met vertrekstempel: datumstempel met 2 letters in rood of zwart (van 1869 tot 1870).

B. *Op gefrankeerde brieven.*

1. met vertrekstempel: datumstempel met 2 letters in rood (ook violet) of zwart;

a. postkantoren; b. bijkantoren; c. stationskantoren. (van 1869 tot 1877 en later).

2. met vertrekstempel: kleine rondstempel met takje in rood of zwart.

a. postkantoren (van 1869 tot 1876 en later).

3. met vertrekstempel:

a. kleine rond spoorwegstempel met takje in rood of zwart;

b. idem. In zwart met cijfers 1, 2, 3. enz.

c. idem. In zwart met letters A, B, C, enz.

d. idem. In zwart met cijfers I, II, III, enz.

(van 1869 tot 1893);

4. met vertrekstempel: kleine rondstempel met 18 tijdvakken in zwart (van 1877 tot 1893);

a. postkantoren; b. bijkantoren; c. stationskantoren.

C. *Op brieven met postzegels.*

1. met aankomststempel: datumstempel met 2 letters in zwart; alleen postkantoren (van 1870 tot 1877 en later);

2. met aankomststempel: kleine rondstempel met takje in zwart; alleen postkantoren (van 1870 tot 1876 en later);

3. met aankomststempel; kleine rondstempel met 18 tijdvakken in zwart; alleen postkantoren (van 1877 tot 1893).

II. Op gezegelde omslagen (van 1876 tot 1893).

1. met vertrekstempel: datumstempel met 2 letters in zwart.

a. postkantoren; b. bijkantoren; c. stationskantoren. (van 1876 tot 1877 en later);

2. met vertrekstempel:

a. kleine rond spoorwegstempel met cijfers 1, 2, 3, enz.

b. idem. met letters A, B, C, enz.

c. idem. met cijfers I, II, III, enz.

(van 1876 tot 1893);

3. met vertrekstempel: kleine rondstempel met 18 tijdvakken in zwart.

a. postkantoren; b. bijkantoren; c. stationskantoren. (van 1877 tot 1893);

III. Op postbladen (van 1888 tot 1893).

1. met vertrekstempel: datumstempel met 2 letters in zwart.

a. postkantoren; b. bijkantoren; c. stationskantoren.

2. met vertrekstempel;

a. kleine rond spoorwegstempel met letters A, B, C, enz.

b. idem. met cijfers I, II, III, enz.

3. met vertrekstempel: kleine rondstempel met 18 tijdvakken in zwart.

a. postkantoren; b. bijkantoren; c. stationskantoren.

IV. Op briefkaarten (tegen het voorschrift) (van 1871 tot 1893).

1. met vertrekstempel: datumstempel met 2 letters in zwart (van 1871 tot 1877 en later);

2. met vertrekstempel: kleine rondstempel met takje in zwart (van 1871 tot 1876 en later);

3. met vertrekstempel:

a. kleine rond spoorwegstempel met takje ;

b. idem. met cijfers 1, 2, 3, enz.

c. idem. met letters A, B, C, enz.

d. idem. met cijfers I, II, III, enz.

(van 1871 tot 1893);

4. met vertrekstempel: kleine rondstempel met 18 tijdvakken in zwart (van 1877 tot 1893).

De bestelling van de nummer- of puntstempels bij 's Rijks Munt

Tussen 5 juni 1868 en 2 juli 1868 vond bij 's Rijks Munt te Utrecht een bestelling plaats van 204 'nummerstempels'. Helaas is de bestellijst niet bewaard gebleven, maar aangenomen mag worden dat dit aantal betrekking had op de kantoornummers 1 tot en met 138. Aan een aantal postkantoren was meer dan één stempel met hetzelfde nummer toegekend.

De afgeleverde stempels werden op 26 maart 1869 verstrekt aan de postkantoren (nummers 1 tot en met 135) en de drie Spoorwegpostkantoren (de nummers 136, 137 en 138).

Het Spoorwegpostkantoor 1 had voor het traject AMSTERDAM-EMMERIK op 26 maart 1869 vier puntstempels met nummer 136 toegezonden gekregen. Een vijfde puntstempel met nummer 136 was besteld op 2 april 1869 en was daarmee de eerste extra bestelling. Het stempel werd op 29 april 1869 aan het Spoorwegpostkantoor verstrekt.

Op 6 april 1869 werd een puntstempel besteld met kantoornummer 151 voor het op 1 mei 1869 opgerichte postkantoor Oisterwijk. De reden waarom de nummers 139 tot en met 150 werden overgeslagen is niet duidelijk. De nummers 152 tot en met 157 werden besteld op 1 juni 1869.

In 1870 werden 50 puntstempels besteld met de nummers 158 tot en met 207. Met deze voorraad konden nieuw opgerichte postkantoren van puntstempels worden voorzien. In 1872 werd puntstempel 141 besteld ten behoeve van het spoorwegtraject UTRECHT-ZWOLLE. Hiervan is geen aantekening gemaakt maar wellicht is het stempel tegelijkertijd besteld met een extra puntstempel 138 voor het traject AMSTERDAM-ANTWERPEN.

Ten behoeve van de stempeling van poststukken te Curaçao werden in 1877 uit de voorraad stempels genomen met de nummers 201, 202 en 203. Deze stempels werden naar Curaçao verzonden en aldaar in gebruik genomen. Verder werden uit de voorraad de stempels met de nummers 204, 205, 206 en 207 genomen en verzonden naar Suriname. **De puntstempels voor Curaçao en Suriname zijn dus niet speciaal voor de twee koloniën aangemaakt.**

Dat men voldoende had aan de voorraad puntstempels vanaf nummer 158 tot en met 200 blijkt uit het feit, dat pas in de tweede helft van 1879 een bestelling werd gedaan van de puntstempels met de nummers 200 tot en met 205.

In de tweede helft van 1880 werden de puntstempels 206 tot en met 210 besteld. De nummers 211 tot en met 216 werden besteld in mei of juni 1881. Nummer 217 volgde in de eerste helft van 1882. Eveneens in 1882 volgde een order voor de nummers 217 tot en met 223 en in de tweede helft voor de nummers 224 tot en met 228. In mei 1883 werd een order geplaatst voor de levering van de nummers 229 tot en met 232. In 1883 de nummers 233 tot en met 236.

Op 5 april 1884 werd de order voor de stempels met de nummers 237, 238 en 239 ingeboekt en in datzelfde jaar de nummers 240, 241 en 242. De nummer 243 tot en met 247 volgden in 1885. De nummers 248, 249 en 250 staan ingeboekt in 1886. Nummer 251 in 1887 en nummer 252 in 1888. Eveneens in 1888 het puntstempel met nummer 253 en in 1889 nummer 254.

Op 7 mei 1890 werd een order ingeschreven voor de levering van puntstempel 255. Daarbij is vermeld: N.B. Ede komt met 1 juni a.s. in werking als postkantoor. Verzoeken s.v.pl. dus tijdige aflevering.

De order voor de levering van het puntstempel met het nummer 256 werd eveneens op 7 mei 1890 ingeschreven. Nummer 257 werd besteld in de tweede helft van 1890.

In 1891 werd het tot dan toe ontbrekende nummer 150 ingeboekt. Waarschijnlijk zijn toen ook de stempels met de nummers 139 tot en met 143 besteld, doch dit is niet meer na te gaan. Of toen tevens de stempels met de nummers 144 tot en met 149 zijn besteld is niet zeker. Dat kan ook gebeurd zijn in 1892.

Een stempel werd ingeboekt in 1891 zonder vermelding van het nummer doch wel met de opmerking: Komt 1 April e.k. in werking. Daarmee werd bedoeld het puntstempel met nummer 106 voor het bijpostkantoor Tilburg-Goirke.

Iets dergelijks vond ook plaats in 1892 waarbij geen nummer werd vermeld doch wel de aantekening: Komt met 1 Juli e.k. in werking. Daarmee werd bedoeld puntstempel nummer 5 voor het bijpostkantoor Amsterdam-Potgieterstraat.

De bestelling voor nummer 150 werd herhaald in 1893. Ook in de eerste helft van 1893 werd de order voor de levering van puntstempel nummer 258 ingeschreven.

De orders voor de puntstempels met de nummers 139 tot en met 149 en nummer 259, het hoogste nummer, zijn niet terug te vinden in de orderlijsten van 's Rijks Munt (*bron: De Poststempelfabriek bij 's Rijks Munt 1865-1901, uitgegeven door het Nederlands Muntmuseum te Utrecht in 2002*).

Het gebruik van het puntstempel werd op 15 juni 1893 afgeschaft.

De afschaffing van de puntstempels werd aangekondigd als volgt: Met ingang van 15 Juni a.s. wordt de nummerstempel, tot onbruikbaarmaking der postzegels op de brieven, afgeschaft en behoort de stempeling der port- en frankeerzegels op alle stukken zonder onderscheid te geschieden door middel van den dagteekeningstempel.

Bijzonderheden met betrekking tot nummerstempels

In het Nederlandsch Tijdschrift voor Postzegelkunde van november 1890/91 (Nr. 75) werd het volgende bericht geplaatst:

Knoeierij!

Er worden in den laatsten tijd groote aantallen Nederlandsche portzegels van een gulden, afgestempeld en wel in den handel gebracht. De prijs is f 11.- per 100.

Dat hier knoeierij in 't spel is bewijst al dadelijk de afstempeling. Alle Nederlandsche postzegels worden voorzien van het **ruitvormig puntstempel**. Degene die men nu in den handel brengt zijn voorzien van het gewone datumstempel. Al de exemplaren hebben de datum: JAN. '88- 7-8 N.

En zóó waar, is het dat men geknoeid heeft, dat alleen de onderste helft van het stempel te zien komt en men dus de plaats van herkomst niet kent. Zijn onze inlichtingen juist, dan is deze aardigheid uit Den Haag afkomstig. Wie heeft zich nu tot de afstempeling dezer valsche zegels geleend? Want valsch zijn ze op den koop toe!

In ons eerstvolgend nummer hopen wij hieromtrent nadere bijzonderheden te kunnen mededeelen, aangezien reeds eene klacht bij de bevoegde autoriteiten is ingediend.

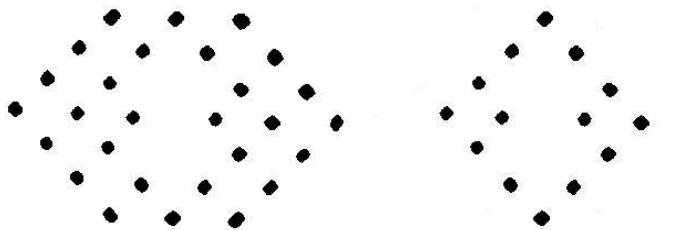
Rangschikking van de stempels

Het volgende overzicht is gerangschikt per kantoornaam en niet per nummer behorende bij het stempel. De inventarisatie heeft volledig plaatsgevonden met behulp van de afdrukken van de stempels in de stempelboeken. Afwijkende stempeltypen zijn dus mogelijk (zie bijvoorbeeld nummerstempel 67 van Leeuwarden). Zie tevens het artikel over de punt- of nummerstempels van de heer H.J.W.M. Jans in 'Filatelie' van het meinumner van het jaar 2008. Van zijn hand is een boek over punt- of nummerstempels in voorbereiding. Volgens de huidige planning zal dit boek in 2016 verschijnen.

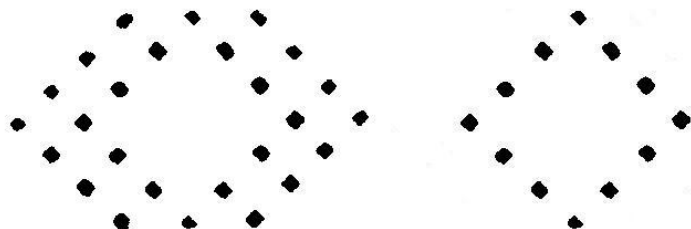
Scheef of haaks?

Onderscheid kan worden gemaakt in typen aan de hand van de plaatsing van de 'punten' in het stempel. Maar ook in het aantal punten. Dit wordt verduidelijkt in de volgende tekeningen:

Het haakse type

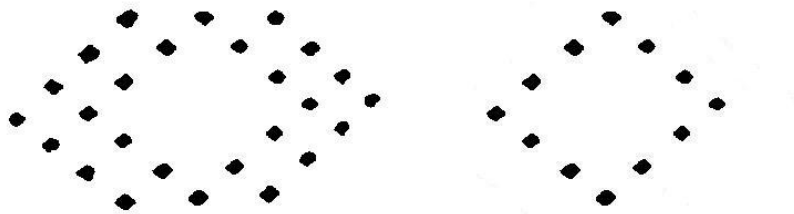
Stempel voor de cijfers 1 tot en met 9 van het haakse type. In de ruit zijn twee extra punten aangebracht.

Stempel voor de getallen 10 tot en met 259 van het haakse type.

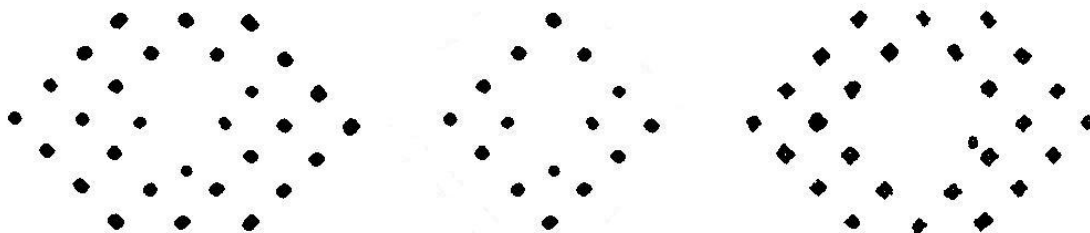

Het scheve type

Stempel van het scheve type. Het stempel is enigszins afgeplat waardoor de ruitvorm is ingedrukt.

Extra punt

Extra punt onder het cijfer. Deze punt werd aangebracht om verwarring met 'kopstaande' afdrukken te voorkomen. 9 kon zonder extra punt worden gezien als 6, evenals 99 en 66. De extra punt kan ook rechtsonder van het cijfer of getal worden aangebracht.

Proeven met afdrukken van nummerstempels

Door de fa. Joh. Enschede & Zonen te Haarlem werden drukproeven vervaardigd van post- en portzegels. Deze werden opgeplakt op papier met daaronder de tekst: DRUKPROEVEN. Deze proeven werden daarna van een stempelafdruk voorzien. Verschillende stempeltypen werden gebruikt, zoals caoutchouc stempels, nummerstempels en kleinrondstempels.

De stempels werden eveneens vervaardigd door de fa. Joh. Enschede & Zonen, als 'proeve van bekwaamheid' om te trachten een opdracht binnen te krijgen voor het vervaardigen van poststempels. Dit gebeurde in 1884 in concurrentie met 's Rijks Munt te Utrecht. Ook nummerstempels werden vervaardigd. Bekend zijn de nummers 46, 146, 147 en 148.

PSPR 0001 Nr. 46

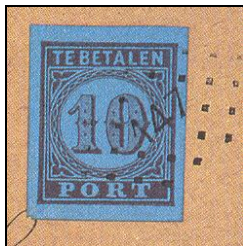
Nummer 46 was in gebruik bij het postkantoor te Haarlem, de vestigingsplaats van Joh. Enschede & Zonen.

PSPR 0002 Nr. 146

Afbeelding niet beschikbaar.

Nummer 146 was nog niet uitgegeven maar is later toegekend aan het postkantoor te Lichtenvoorde.

PSPR 0003 Nr. 147

Nummer 147 is niet aan een postkantoor toegekend. Later aan KAMP BIJ LAREN.

PSPR 0004 Nr. 148

Afbeelding niet beschikbaar

Nummer 148 was nog niet uitgegeven maar is later toegekend aan het postkantoor te Bergum.

Dankwoord

Naast afbeeldingen uit de eigen collectie zijn ook vele afbeeldingen opgenomen beschikbaar gesteld door Jorhanstamps, Corinphila Veilingen (puntstempels 147, 159, 170, 252, 258 en 'stom' stempel Nieuwe Niedorp in groen), Inverstamps (puntstempel 146), Nederlandsche Postzegel- en Muntenveiling (puntstempels 148, 258 en 259, blauwe achtergrond), René Hillesum Filatelie en de heren, Hendrik W. van der Vlist, Pim van der Voort, Henk Vleeming en enkele andere verzamelaars van afdrukken van punt- of nummerstempels, waarvoor hierbij veel dank. Met bijzondere dank aan de heer H.J.W.M. Jans voor zijn bemerkingsen en aanvullingen op de inventarisatie en het onderscheid maken tussen haakse en scheve typen nummerstempels.

Copyright © 2014

De gegevens betreffende de vroegst en laatst bekende datum van gebruik en andere gegevens in de herziene inventarisatie van 2014 mogen uitsluitend voor privédoeleinden worden gebruikt.

Duplicatie of heruitgave van de in deze inventarisatie aanwezige gegevens - geheel of gedeeltelijk - is verboden zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteur (Cees Janssen).

Het copyright is uitdrukkelijk ook van toepassing op het gehanteerde nummersysteem.